

**Willy Van den Bussche en het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst-
Provinciaal Museum Constant Permeke: inventariseren en waarden van
museum(directeurs)archief**

Eindverslag fase 2 (1 augustus 2022 – 30 april 2023)

Foto: Willy Van den Bussche op de opening van de tentoonstelling over Constant Permeke in het Provinciaal Hof, 1989 (Provinciaal Archief West-Vlaanderen).

Joëlle Depovere
joelle.depovere@west-vlaanderen.be

Isabelle Verheire
isabelle.verheire@west-vlaanderen.be

Datum opmaak eindverslag: juni 2023.

Inleiding

Het archief van het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst-Provinciaal Museum Constant Permeke, en het archief van conservator en museumdirecteur Willy Van den Bussche worden beide bewaard in het Provinciaal Archief West-Vlaanderen. Door deze archieven te inventariseren en vervolgens te waarderen wilden we het onderzoeks- en ontsluitingspotentieel van deze archieven concretiseren. Fase 1 (1 augustus 2021-31 juli 2022) focuste op de inventarisatie en legde de basis voor de waardering in fase 2 (1 augustus 2022-30 april 2023).

De inventarisatie van het archief van het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst-Provinciaal Museum Constant Permeke gebeurde door het eigen archiefpersoneel.

Voor de inventarisatie van het Willy Van den Bussche-archief en voor de waardering van beide archieven werd telkens een subsidie aangevraagd bij de Vlaamse overheid (projectsubsidie voor cultureel-erfgoedwerking op landelijk of internationaal niveau). Deze aanvragen kregen een positief advies. Voor dit deel van het project is een projectmedewerker aangeworven.

De uitvoering van de projectfase 1 is gedetailleerd beschreven in 'Eindverslag fase 1 (1 augustus 2021 – 31 juli 2022)'.

Inventarisatie

Archief Provinciaal Museum voor Moderne Kunst-Provinciaal Museum Constant Permeke (PMMK-PMCP)

De inventarisatie van het archief van het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst-Provinciaal Museum Constant Permeke (PMMK-PMCP) was volledig afgerond in mei 2022 (= binnen fase 1).

Er zijn voor dit archief: plaatsingslijsten, een archiefschema en een gestructureerde archiefinventaris beschikbaar.

De totale omvang van dit archief is ca. 100 m.

Het archief is raadpleegbaar in de leeszaal van het Provinciaal Archief.

Archief Willy Van den Bussche

De inventarisatie van het archief van Willy Van den Bussche was afgerond in september 2022. In de subsidieaanvraag voor fase 1 was uitgegaan van volgende berekening: ca. 1 à 1,5 m archief verwerken per werkweek. Tijdens de uitvoering bleek evenwel dat er 0,5 à 1 m archief per week verwerkt kon worden. Dit maakte dat de inventarisatie niet afgerond was tegen 31 juli 2022 zoals eerst voorzien. De deadline van september 2022 werd wel gehaald.

Bij de inventarisatie botsten we op enkele specifieke uitdagingen:

- de vermenging van persoonlijk archief met dienstarchief en het moeilijke onderscheid daartussen;
- het soms moeilijke onderscheid tussen 'archief' en 'documentatie';
- de noodzakelijke stuksgewijze verwerking van sommige onderdelen van het archief.

Het onderscheid tussen persoonlijk archief en dienstarchief enerzijds en tussen archief en documentatie anderzijds is zo goed mogelijk weergegeven in het archiefschema en in de beschrijvingen van de dossiers. Die vermenging is ook niet ongewoon: werk en privé liepen bij Willy Van den Bussche erg door elkaar. Zijn werk was zijn leven. Zijn persoonlijke interesses weerspiegelen zich in zijn werk (bv. in het tentoonstellings- en aankoopbeleid).

Het archief was helemaal ongeordend bij de archiefoverdracht. Er is zo veel mogelijk gestreefd naar het reconstrueren van de dossiers, maar door de omvang en de staat van het archief bleek dit niet altijd mogelijk. Daarom zijn heel wat zaken stukgewijs beschreven.

Voor het toegankelijk maken van de vele uitnodigingen en brieven in het archief is in overleg met het kernteam (zie verder) voor volgende aanpak gekozen:

- De uitnodigingen werden gesorteerd op land en datum.
- De brieven werden op naam van de persoon/instelling geordend en daarbinnen chronologisch.
- Voor beide series is een nadere toegang opgemaakt.

Er zijn voor dit archief een plaatsingslijst, een archiefschema en een gestructureerde archiefinventaris beschikbaar.

Dit archief is aangemeld op Archiefbank Vlaanderen.

De totale omvang van dit archief is ca. 30 m.

Het archief is raadpleegbaar in de leeszaal van het Provinciaal Archief.

Netwerkkkaart

Simultaan met de verwerking van het archief van Willy Van den Bussche werd een netwerkkkaart opgemaakt. Er werd opgelijst met welke personen en organisaties Willy Van den Bussche contact had, aan welke tentoonstellingen hij heeft meegewerkt en (in) welke publicaties hij heeft geschreven. Deze netwerkkkaart brengt het grote netwerk en de productiviteit van Van den Bussche in kaart, maar hielp o.m. ook om ongedateerde archiefstukken te situeren. Concreet zijn er 4 categorieën: tentoonstellingen, personen, instellingen en publicaties. Het kernteam (zie verder) raadde aan om ODIS, de contextuele webdatabank voor de studie van intermediaire structuren in de 19de en 20ste eeuw, te gebruiken voor de netwerkkkaart. Er vond een voorafgaand gesprek plaats met de beheerders van ODIS om de werking van de databank en de doelstellingen van het project te bespreken. Hieruit bleek dat er een match was. In deze contextuele databank is alles met elkaar verbonden en zijn de fiches eenvoudig te beheren. Daarnaast is het een goede manier om de netwerkkkaart te presenteren. ODIS fungeert als een onderzoekssteunpunt, wat meteen een deel van onze doelgroep (de onderzoekers) aanspreekt. De gegevens zijn ingevoerd in het sjabloon van de ODIS-databank. De import moet nog gebeuren door de beheerders van ODIS.

In overleg met meemoo is er beslist om verder met Linked Open Data (LOD) aan de slag te gaan en hiervoor de lijst van tentoonstellingen aan te wenden. Dit is objectiever dan een uitgeschreven tekst over een persoon uit de kunstwereld of over een kunstwerk en zal daardoor minder snel worden geweigerd door de Wiki-community. Dit traject is nog lopende.

Digitalisering

De affiches zijn gedigitaliseerd en kunnen online geraadpleegd worden via Probat.

Het audiovisueel materiaal (vnl. audio- en VHS-cassettes) is aangemeld bij meemoo voor toekomstige digitalisering.

Waardering

Fase 2 focuste op het waarderen van zowel het archief van het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst-Provinciaal Museum Constant Permeke als van het archief van Willy Van den Bussche om hun onderzoeks- en ontsluitingspotentieel te concretiseren.

In fase 1 werden al enkele stappen ondernomen ter voorbereiding van fase 2:

- De projectmedewerker volgde volgende opleidingen en studiedagen:
 - Webinars Linked Open Data (Koninklijke Bibliotheek Brussel, 17 september 2021 en Deventit, 20 oktober 2021)
 - Opleiding 'Waarderen' (FARO, 8, 15 en 21 oktober 2021)
 - Studiedag over educatieve werking bij archieven (Forum van Afgestudeerden Archivistiek en hedendaags Documentbeheer, 5 mei 2022).
- Er vond met het Centrum Kunstarchieven Vlaanderen een eerste overleg plaats over inventariseren en waarderen (20 januari 2022).
- Er vond met curator en leerkracht Benedict Vandaele een overleg plaats over educatieve werking (26 januari 2022 en 25 juli).
- Er vond met FARO overleg plaats over waarderen (28 januari 2022).
- Er vond met meemoo een eerste verkennend gesprek plaats over de mogelijkheden op het vlak van Linked Open Data (7 februari 2022).
- Tijdens een rondleiding voor de studenten van de opleiding Cultuurmanagement (VIVES) werd bij wijze van test al een kleine waarderingsoefening uitgevoerd (16 februari 2022).
- Er vond een overleg over waarderen plaats met de projectmedewerker van het project 'Naar een werkinstrument voor het waarderen van privaatrechtelijke archieven. Waarderen van kabinetsarchieven als casestudy' (18 februari 2022).
- Er vond met de provinciale cel Onderwijs een overleg plaats over mogelijke acties t.a.v. het onderwijs (10 mei 2022).
- Intern werd Kunstendag voor Kinderen voorbereid (7 en 15 juli 2022)

Voor het waarderingsproces volgden we de richtlijnen van FARO (cf. FARO-toolbox 'Erfgoed Waarderen'; <https://faro.be/erfgoed-waarderen>). Er werd gewerkt met een moderator en een klankbordgroep. Anne-Cathérine Olbrechts (FARO) nam de rol van moderator op zich. In de klankbordgroep waren personen uit de museum-, archief-, onderzoeks- en onderwijswereld samengebracht. Aan hen werd gevraagd om te bepalen wat de kernreeksen zijn, om de waardering inhoudelijk te onderbouwen, om de onderzoeksmogelijkheden te omschrijven en om mee te zorgen voor een breed draagvlak. De projectmedewerker stond in voor de praktische organisatie van de bijeenkomsten en voor het opmaken van de waarderingslijst op basis van de waarderingsessies.

Samenstelling klankbordgroep:

- Jeroen Cornilly (stafmedewerker collectie Letterenhuis)
- Joëlle Depovere (projectmedewerker Provinciaal Archief West-Vlaanderen)
- Laurens Dhaenens (onderzoeker KU Leuven en LUCA School of Arts, en curator)
- Anne-Cathérine Olbrechts (adviseur behoud en beheer FARO)
- An Rydant (consulent Archiefbank Vlaanderen)
- Frank Scheelings (voormalig coördinator Centrum voor Vrijzinnige en Academische Archieven - CAVA en voorzitter van de Master na Master Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer) / Elise Dewilde (CAVA)
- Jan Stuyck (consulent archieven Centrum Kunstarchieven Vlaanderen - CKV)
- Reinoud Van Acker (adjunct-adviseur dienst Erfgoed Provincie West-Vlaanderen)
- Benedict Vandaele (leerkracht en curator)
- Sofie Van den Bussche (consultant art management & communication, dochter van Willy Van den Bussche en mede-initiatiefnemer van dit project)
- Wendy Van Hoorde (collectieonderzoeker Mu.ZEE)
- Isabelle Verheire (archieffconsulente Provincie West-Vlaanderen en indiener van het project)
- Collyn Verlinde (voormalig personeelslid Provinciaal Archief West-Vlaanderen, inventariseerde het PMMK-PMCP-archief)
- Stefaan Vervoort (onderzoeker UGent en KB45).

Voor de aanpak van de waardering werd een afweging gemaakt tussen verschillende bestaande waarderingstools. 'Significance 2.0' en 'Significance 3.0' zijn momenteel de meest bekende. Het nadeel van 'Significance 2.0' is dat deze geen rekening houdt met scores voor waarderingen of de verschillende niveaus waarin wordt gewaardeerd. 'Significance 3.0' bevat uitgebreide hulpvragen en houdt wel rekening met scores en niveaus. Een nadeel is dat deze tool nog niet toegepast is op archieven. Ook hebben de best uitgewerkte voorbeelden betrekking op Australië. Dat maakt het stellen van vragen over het proces moeilijker. Van onze partner Centrum Kunstarchieven Vlaanderen (CKV) ontvingen we het CKV-waarderingsschema. Dit schema is onder meer gebaseerd op 'Significance 3.0' en op het Nederlandse 'Op de museale weegschaal', maar is specifiek bedoeld voor archieven. Zo zijn hun hulpvragen en criteria daarop toegespitst. Het is een tool uit Vlaanderen, wat maakt dat de opstellers ervan makkelijk bereikbaar zijn. Na een zorgvuldige afweging is daarom gekozen voor het CKV-waarderingsschema. Het CKV heeft haar waarderingsschema al toegepast op kunstenaarsarchieven, maar nog niet op een museum(directeurs)archief. Deze tool toepassen op het archief van het PMMK-PCMP en van Willy Van den Bussche was dus meteen een goede test. In de eerste waarderingssessie werden de 3 genoemde tools besproken en in onderling overleg is het CKV-waarderingsschema enigszins aangepast zodat het goed toepasbaar was op de te waarderen archieven.

Er waren waarderingssessies op 4 oktober, 28 oktober, 16 november, 29 november 2022, 25 januari, 2 maart, 17 maart en 28 maart 2023. Als de agenda's niet op elkaar afgestemd konden worden, werd de klankbordgroep opgesplitst en vonden er op verschillende data parallelle sessies plaats. In elke sessie werden enkele archiefreeksen gewaardeerd. De archiefschema's vormden daarbij de leidraad.

De hele oefening resulteerde in een waarderingslijst die informatie levert over de waarde van de kernreeksen en over het mogelijke gebruik van deze reeksen.

Het gebruikte waarderingskader, de ingevulde waarderingskaders per reeks en de uiteindelijke waarderingslijst zijn/worden gepubliceerd op de projectpagina.

Inspiratiedag

Zoals voorzien in het projectplan is er op het einde van het project een inspiratiedag over de aanpak van de inventarisatie en waardering georganiseerd. Deze ging door op 27 april en hiervoor werd samengewerkt met Mu.ZEE en FARO. Bedoeling was om de opgedane kennis en expertise te delen met de archief- en museumsector.

Het programma, de presentaties en het verslag zijn terug te vinden op: <https://www.west-vlaanderen.be/over-west-vlaanderen/archief/project-willy-van-den-bussche>.

Communicatie

Er is over het project in het algemeen gecommuniceerd via artikels/berichten in/op:

- 'Archiefbrief Provincie West-Vlaanderen', jg. 24 (2023) nr. 1.
- De projectblog: <https://www.west-vlaanderen.be/willy-van-den-bussche-archief-blog>.
- De projectendatabank van FARO: <https://faro.be/project/willy-van-den-bussche-en-het-provinciaal-museum-voor-moderne-kunst-provinciaal-museum-0>.
- De [Tracks-website](#).
- Een aparte webpagina: <https://www.west-vlaanderen.be/over-west-vlaanderen/archief/project-willy-van-den-bussche>.

De deelname van het Provinciaal Archief aan Kunstendag voor Kinderen werd aangekondigd op/in:

- 'Archiefbrief Provincie West-Vlaanderen', jg. 23 (2022) nr. 4.
- 'Archiefbrief Provincie West-Vlaanderen', jg. 23 (2022) nr. 5.
- 'Archiefbrief Provincie West-Vlaanderen', jg. 23 (2022) nr. 6.
- Databank Uit in Vlaanderen.
- Facebookpagina van de Provincie West-Vlaanderen.
- Facebookpagina van de Jeugdendienst van Stad Brugge.

De inspiratiedag werd aangekondigd op/in:

- 'Archiefbrief Provincie West-Vlaanderen', jg. 24 (2023) nr. 2.
- 'CKV-Nieuwsbrief', (2023) nr. 35.
- Website FARO.
- Website Provinciaal Archief.
- Website VVBAD.

Over de inventarisatie van de archieven verschenen:

- een artikel in 'META', (2022) nr. 5: <https://www.vvbad.be/meta/meta-nummer-20225/museaal-archief-het-provinciaal-archief>.
- een artikel in 'Contemporanea', jg. XLV (2023) nr. 1: <https://contemporanea.be/nl/article/20231archievenwilly-van-den-bussche>.

Het project werd voorgesteld tijdens een rondleiding voor de studenten van de opleiding Cultuurmanagement (VIVES) op 15 februari 2023.

Er is een webtentoonstelling over het Willy Van den Bussche-archief voorbereid voor de nieuwe website van Archiefpunt. De lancering van deze nieuwe website was voorzien voor juni 2022, maar werd toen uitgesteld. De datum voor de publicatie van de webtentoonstelling op de nieuwe Archiefpunt-website is nog niet meegedeeld door Archiefpunt.

Partners

Bij de voorbereiding en uitvoering van dit project zijn diverse cultureel-erfgoedorganisaties en personen betrokken:

- Archiefpunt
- CAVA (Centrum voor Academische en Vrijzinnige Archieven)
- CKV (Centrum Kunstarchieven Vlaanderen)
- Dienst Erfgoed Provincie West-Vlaanderen
- Erfgoedcel Brugge
- FARO
- KULeuven
- Letterenhuis
- Mu.ZEE vzw
- UGent
- Benedict Vandaele
- Sofie Van den Bussche
- Els Wuyts

Kernteam

Het kernteam volgde de uitvoering van het project op en fungeerde als 'adviesraad' voor de projectmedewerker. De leden van het kernteam waren:

- Karim Ettourki/An Rydant (Archiefpunt)
- Frank Scheelings/Elise Dewilde (CAVA)
- Reinoud Van Acker (dienst Erfgoed Provincie West-Vlaanderen)
- Sofie Van den Bussche (Gallery Sofie Van den Bussche)
- Wendy Van Hoorde (Mu.ZEE)
- Isabelle Verheire (Provinciaal Archief West-Vlaanderen)

Vervolgstappen

In oktober 2023 staan FARO en het Provinciaal Archief in voor een workshop op Informatie aan Zee (VVBAD) m.b.t. het waarderen van archief.

Er zijn gesprekken lopende met Mu.ZEE voor een hommage aan/herdenking van Willy Van den Bussche, naar aanleiding van zijn 10 jaar overlijden in het najaar van 2023. Dit zal opnieuw een kans zijn om het project in de kijker te zetten.

De publicatie van de inventarissen wordt nog verder bekend gemaakt.

Er zullen verdere gesprekken volgen met Mu.ZEE voor het verfijnen/aanvullen van de waarderingslijst.

De lijst van mogelijke thesisonderwerpen en stagetaken zal verspreid worden via FARO en de platformen van hogescholen en universiteiten.

Hoog gewaardeerde documenten/reeksen worden indien mogelijk gedigitaliseerd. Om budgettaire en praktische redenen zal dit stapsgewijs aangepakt worden.

De resultaten en werkinstrumenten zullen gearchiveerd worden. Ook de communicatiemiddelen (blog, nieuwsbrieven, artikels, afbeeldingen, enz.) worden gearchiveerd. Voor het archiveren van digitale bestanden maken we gebruik van het E-depot van Digitaal Archief Vlaanderen.

Bijlage: logboek projectmedewerker (vergaderingen, dienstreizen, studiedagen, opleidingen)

Datum	Omschrijving
30/07, 8 en 15/09/2022	Basiscursus Participatie in archieven (FARO)
8/08/2022	Bespreken educatieve werking (intern)
22/08/2022	Bespreken stavaza project (intern)
29/08/2022	Planningsgesprek (intern)
29/08/2022	Overleg budget project (intern)
13/09/2023	Studiedag Persoonsarchieven (VVBAD en Archiefpunt)
14/09/2022	Bespreken stavaza project en educatieve werking (intern)
14/09/2022	Bespreken onderzoeksmogelijkheden archieven (Mu.ZEE)
21/09/2022	Bespreken stavaza project (intern)
23/09/2022	Overleg i.v.m. herdenking Willy Van den Bussche (Mu.ZEE)
04/10/2022	Waarderingssessie
10/10/2022	Bespreken educatieve werking (intern)
14/10/2022	Overleg i.v.m. herdenking Willy Van den Bussche (Mu.ZEE)
17/10/2022	Overleg i.v.m. project (CKV)
24/10/2022	Bespreken educatieve werking (Stadsarchief Poperinge)
27/10/2022	Bespreken stavaza project en Kunstendag voor Kinderen (intern)
28/10/2022	Waarderingssessie
16/11/2022	Waarderingssessie
29/11/2022	Waarderingssessie
9/12/2022	Bespreken educatieve werking (intern)
9/12/2022	Bespreken stavaza project (intern)
16/01/2023	Overleg ODIS-conversie (ODIS)
19/01/2023	Overleg i.v.m. Linked Open Data (meemoo)
20/01/2023	Bespreken stavaza project (intern)
25/01/2023	Waarderingssessie
13/02/2023	Overleg i.v.m. Inspiratiedag
13/02/2023	Overleg i.v.m. project (CKV)
15/02/2023	Toelichting project voor studenten cultuurmanagement (VIVES)
16/02/2023	Overleg i.v.m. Inspiratiedag (FARO)
17/02/2023	Overleg i.v.m. bijkomende archiefoverdracht (familie Van den Bussche)
2/03/2023	Waarderingssessie
3/03/2023	Bespreken stavaza project (intern)
17/03/2023	Waarderingssessie
21/03/2023	Overleg i.v.m. Inspiratiedag
28/03/2023	Waarderingssessie
7/04/2023	Overleg i.v.m. Inspiratiedag (FARO)
18/04/2023	Overleg i.v.m. Inspiratiedag

20/04/2023	Overleg i.v.m. Inspiratiedag
24/04/2023	Bespreken stavaza project (intern)
27/04/2023	Inspiratiedag in Mu.ZEE